

SIRADIŞI BİR MALAZGİRT OKUMASI

Mustafa Alican, Malazgirt Günlükleri, Kutlu Mirasın Peşinde, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2021. ISBN:978-625-7587-433

Tuğba ÖZDOĞAN*

Toplumların tarihi olaylara ilgisini aktüel hayatın biçimlendirdiği yadsınamaz bir gerçektir. Selçuklu Tarihi, Türkiye’de son yıllara kadar çok fazla ilgiye mazhar olan bir alan değildi. Fakat Türkiye’nin son zamanlarda kendisini Orta Doğu’da farklı bir yere konumlandırma çabasına paralel olarak Selçuklu Tarihi de eskiye nazaran daha çok ilgi duyulan alanlar arasına girmeyi başardı. Yani sosyo-kültürel bir ihtiyaca binaen Selçuklular gündeme gelmeye başladı. Akademik çalışmalar dışında; sinema filmleri, televizyon dizileri ve popüler kitaplar bu alana olan ilginin son zamanlarda arttığını göstermektedir.

Anadolu’nun ruhunu aramaya yönelik bir girişim olarak adlandırılan, Malazgirt Savaş Alanının Tespiti Projesi Başkan Yardımcısı ve Selçuklu Tarihçisi Prof. Dr. Mustafa Alican’ın kaleme aldığı Malazgirt Günlükleri adlı eser, son zamanlarda hayli dikkat çekmektedir. Tarih kitaplarında Anadolu’nun kapısının Türklere açılmasını sağlayan bir zafer olarak vurgu yapılan Malazgirt Savaşı’na farklı bir pencereden bakan yazarın ifadesiyle bu eser hem bir coğrafyanın hem de yaklaşık 1000 yıllık bir mirasın resmini çekmeye çalışan bir metin olarak tasarlanmıştır. Eserde, Malazgirt Savaşı’na ya da kazanılan zafere değil, savaşın izlerini sürmek için bölgeye giden bilim adamlarından oluşan proje heyetinin savaş alanındaki bulgularına ve keşiflerine odaklanılmıştır. Eserin hacmi ve konu başlıklarının çeşitliliği; yazarın Malazgirt’le alakalı proje kapsamında yapılan gezilerin her ayrıntısını okura sunmayı amaçladığını ve bu yönüyle eksiksiz bir eser ortaya koyma çabası içeri-sinde olduğunu göstermektedir.

Eser bölümlere ayrılmayıp 20 başlıktan müteşekkildir. Başlıklar “Gitmesek de Görmesek de!” “Çalıntı Proje” “Hızır’la Bir Gece” “Türk’üm Ya, Sen Beni Kâfir mi Belledin?” “Taşranın da Taşrası” “Süphan Dağı’nın Gölgesinde” “Kaş Yaparken Göz Çıkarmak” “Olan Da

Olmayan Da Kader” “İz Peşinde” “Sultan’ın Karargâhı” “Yılanlı Çeşmenin Esrarı” “Büyük Zaferi Hatırlamak” “Grebido’nun Keşfi” “Selçuklu Şehitliği” “Kibrit Koleksiyoncusu” “İnsan Salgından Mı İbaret?” “Vatan Sağ Olsun!” “Kazı İmamı” “Pimaşları Çamurdan” “Gelecek Elbette Gelecek” şeklindedir. Bu başlıklardan ilgi çekici bulduğumuz birkaçı şu şekildedir: “Türk’üm Ya, Sen Beni Kafir mi Belledin?” başlığı altında pandemiden dolayı sürekli ertelenen proje çalışmalarına nihayet başlanabildiği, üyelerle yapılan ilk toplantıya kimlerin iştirak ettikleri, Türk, İslam ve dünya tarihi açısından büyük bir önemi olan böyle bir savaşın tam olarak nerede gerçekleştiğinin hala bilinmiyor olması hasebiyle öncelikli hedefin savaş alanının tespit edilmesi olduğu bahsi geçmektedir. Proje, Muş’ta müze olmadığı için Ahlat Müzesi’nin kontrol ve gözetimi altında yürütülmüştür. Yazarın kayınpederinin vefatı haberini alması üzerine toplantının ilk günü bölgeden bir süreliğine ayrılmak zorunda kalışı, akabinde kayınpederiyle geçirdiği güzel günleri anımsayarak bir sohbet esnasında kendisine “Baba sen Türk müsün?” diye soru yöneltişi “Türk’üm ya, sen beni kafir mi belledin?” şeklinde aralarında geçen bir diyaloga istinaden böyle bir başlık uygun görülmüştür. Bu başlıkla yazar adeta kayınpederini yad etmişti. Bir diğer başlık olan “Yılanlı Çeşmenin Esrarı”nda ise Malazgirt surları içerisinde bulunan bir çeşmenin yılanlarla dolu olduğu, din kardeşinin intikamını almak için bölgeye gelen Hz. Ali’nin çeşmeyi yılanlardan arındırarak askerlerinin buradan kana kana su içmelerini ve hala 15 Mayıs ile 15 Haziran arasında sözü edilen yerde zehirsiz ve aynı boy yılanların ortaya çıktığından bahsedilmektedir. Yazar, bu tarihi rivayetdeki dini nitelikli motiflerin, halk irfanının kendine mahsus bir mantığının bulunduğunu, milletimizin, Anadolu’da, örneğin zalim bir hükümdarın mümin oğlu ile Hazreti Ali’yi ve yerli halkı bir araya getiren kadim bir anlatı oluşturduğunu ifade etmektedir. İlgi çeken bir diğer başlık ise “Grebido’nun Keşfi” başlığıdır. Grebido yörede bulunan bir tepeye verilen isimdir. Adeta bidona benzemesinde ötürü “Bidon Tepe” manasına gelen Grebido ismi verilen tepe, askeri haritalarda Türbe Tepe ismiyle geçmektedir. Üzerinde fazla sayıda Müslüman mezarlığı bulunan Grebido’nun keşfi proje açısından son derece mühimdir. Kimi rivayetlere göre Sultan Alparslan ya da kız kardeşinin mezarının da burada bulunduğu ifade edilmektedir. Söz konusu mezarlıklarda defne aranması nedeniyle bölgenin oldukça fazla tahribata uğradığı da gözden kaçmamaktadır.

Tarih genelde geçmişte yaşanmış olayların yer ve zaman gösterilerek ifade edilmesi olarak tanımlansa da tam manasıyla geçmişte olmuş olan fakat etkilerini hala devam ettiren, geleceğin de şekillendirilmesinde son derece ehemmiyet arz eden bir alandır. Bu bakımdan tarihçilerin görevi tam manasıyla işte burada devreye girmektedir. Yazar hayal gücüyle Malazgirt'in 50 yıl sonrasını inşa etmiş ve bu tasvirini "Gelecek Elbette Gelecek" başlığı altında kaleme dökerek kendi arzu ettiği Malazgirt'in tasvirini yapmaya çalışmıştır.

Öte yandan, yalnızca tarihçilerin değil toplumun bütün kesiminin ilgi duyduğu bir konu olması suretiyle bu ilgiyle paralel olarak tarihsel olayları okura akademik bir üslup kullanmadan, daha sade ve anlaşılır şekilde sunabilmek adeta bir meziyet gerektirmektedir. Malazgirt Günlükleri bu yönüyle, alışlagelmişin aksine akademik bir lisan yerine edebi bir dille kaleme alınmıştır. Eser Malazgirt gibi son derece önemli tarihi bir olayı edebi bir üslupla anlatan nadir eserler arasındadır. Bu tarz bir anlatım, metodolojik olarak tarihçilerin görmeye pek alışık olmadığı bir tarz olsa da salt bir tarihi bilgiyi okuyucuya sunmak yerine içerisinde yöre halkının aktardığı efsane ile hikâyelere de yer vermesi ve kurgusunun edebi olması açısından son derece tabii karşılanmalıdır. Böyle bir üslup tercih edilmesinin bir diğer sebebi, akademik bir tarih kitabı olmasından ziyade halkın her kesimi tarafından okunmasının sağlanmak istenmesi olabilir. Yazar eseriyle Malazgirt'i yalnızca bir savaş olarak görmenin dışında ilk kez ona farklı bir pencereden bakılmasını sağlamayı gaye edinmiştir.

Edebi bir roman edasıyla başlayan kitabın kaleme alınış hikâyesi, yazarın Muş Alparslan Üniversitesi'nde görev yaptığı dönemde başlamıştır. Malazgirt Savaş Alanının Tespiti Projesi Başkanı Prof. Dr. Adnan Çevik hocanın söz konusu eserin yazarı Prof. Dr. Mustafa Alican'ı arayarak, projenin başlaması, daha önce yapılan ama bir türlü geliştirilemeyen benzer projelerin neler olduğu, sonrasında gelişen birtakım olaylar ve yazarın projeye dahil olma sürecine dair detaylar vermiştir. Başka bir deyişle bu eser, birçok değerli bilim insanının bir araya gelerek oluşturduğu ekibin Malazgirt'teki güncesi gibidir.

Malazgirt ilçesinde Alparslan ismi verilen şahısların orada sayıca bir hayli fazla olmasından, halk arasında Sultan Alparslan, onun kız kardeşi ve Selçuklularla alakalı anlatılan hikayelerden hareketle, Anadolu ruhu

Sıradışı Bir Malazgirt Okuması

denilen kavramın tüm canlılığıyla Malazgirt'te hâlâ yaşadığı görülmektedir. Eserde bu hususla alakalı birçok anlatım ve bunlara dair anekdot dikkat çekmektedir.

20 başlıktan oluşan 420 sayfalık eser, Prof. Dr. Çağrı Karahanlı tarafından bir de zeyl yazılarak 2021 yılı ağustos ayında yayımlanmıştır. Yazarın kendi ifadesiyle, “Cennet vatanın kilidini açan Malazgirt Zaferi'nin 950. Yıl dönümünde, Anadolu Türkiye'sinin üç kurucu sütunu olan fütüvvet, feraset ve diraseti temsilen, Şehit Binbaşı Arslan Kulaksız, Şendereli Hasan Ağa ve Ermenekli Salim Cöhce'ye rahmet, hürmet, minnet, dua ve vefa...” duygularıyla kaleme alınmıştır. Okuyucu bu eserin sayfaları arasında gezinirken kendisini adeta Malazgirt Savaş Alanının Tespiti Projesinin heyet üyelerinden biri gibi hissedecektir. Oldukça hacimli olan eserin; Malazgirt halkı, coğrafyası, tarihi ve kültürü hakkında hem bu alanda çalışan tarihçiler hem de akademik camia dışındaki okuyucular için son derece faydalı bir eser olduğunu belirtmekte fayda var.